

Zdzisław Gajda, Stanisław Zwolski

Wydział Lekarski w Laudatio Almae Academie Cracoviensis Szymona Starowolskiego z r. 1639

Prace Komisji Historii Nauki Polskiej Akademii Umiejętności 1, 39-49

1999

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Zdzisław GAJDA, Stanisław ZWOLSKI

WYDZIAŁ LEKARSKI W *Laudatio Almae Academiae Cracoviensis* SZYMONA STAROWOLSKIEGO Z R. 1639

Wybór pism Szymona Starowolskiego, który ukazał się przed niedawnym czasem w tłumaczeniu i opracowaniu Ignacego Lewandowskiego¹, nie mógł pominąć – rzecz jasna – *Laudatio*, znanej i poczesne miejsce mającej pozycji w historiografii Uniwersytetu Jagiellońskiego. Tym niemniej czytelnik, zainteresowany przeszłością medyczną naszego kraju i udziałem Uniwersytetu Krakowskiego w rozwoju tej gałęzi wiedzy, czuje niedosyt, gdy stwierdza, że tłumaczenie tekstu urywa się w miejscu, gdzie Starowolski ma wygłosić pochwałę Wydziału Lekarskiego². Sytuacje takie bywają bodźcem do dalszego działania; w tym przypadku jest nim artykuł który czytelnikowi niniejszym oddajemy. *Laudatio* należy do twórczości oratorskiej Starowolskiego, wśród której poza panegirykami religijnymi, mowami na cześć żyjących i zmarłych, na cześć instytucji ostało się zapomnieniu to dziełko, a to dzięki niebagatelnemu znaczeniu i pozycji, jaką miał i ma nadal sam adresat.

Pochwałę poprzedza obszerny wstęp. Dla lekarza jest interesujące, że Starowolski omawiając znaczenie poszczególnych dziedzin życia społecznego czerpie przykład z czynności ciała ludzkiego: „Kaźde państwo czy społeczeństwo utrzymuje się przede wszystkim dzięki trzem czynnikom: trosce o sprawy gospodarcze, karności wojskowej i zajęciom naukowym.

---

¹ S. Starowolski: *Wybór z pism*. Przekład z tekstów łacińskich, wybór i opracowanie I. Lewandowski. Wrocław-Warszawa-Kraków 1991.

² Pełny tekst przekładu wraz z oryginałem por. Z. Gajda, S. Zwolski: *Szymon Starowolski o Wydziale Lekarskim Akademii Krakowskiej*. Arch. Hist. i Filoz. Med. 62:1999, z. 1-2 [w druku].

Wiadomo nam, iż bez nich, tak jak organizm ludzki bez mocy zachowawczych, nie mogą owe społeczności nie tylko wzrastać czy powiększać się, lecz nawet utrzymać się czy czerpać ożywczego ducha. Albowiem jak w człowieku występują trzy czynniki utrzymujące jego życie, a mianowicie: wątroba, w którym znajduje się naturalna siła regulująca całym odżywianiem się, serce, w którym tkwi siła życiowa i gniewliwa, wreszcie mózg, w którym jest siedlisko myśli i poznania”³.

Nietrudno z punktu widzenia historyczno-medycznego dopatrzeć się elementów teorii galenowskiej, naówczas obowiązującej w odniesieniu do naczelných narządów ciała ludzkiego: wątroby, w której pokarm z przewodu pokarmowego zamieniony zostaje w krew i obdarzony nowym czynnikiem *spiritus naturalis*; serce, w którym krew zmieszana z powietrzem ulega procesowi wyzwalającemu ciepło, przy czym pojawia się *spiritus vitalis*; wreszcie mózg, w którym część krwi przez niego przepływająca otrzymuje *spiritus animalis*; on to poprzez system nerwowy warunkuje funkcje intelektualne. Starowolski w tym układzie znajduje paralelę do społeczności i państwa, w którym podobną rolę spełniają rolnictwo, sztuka wojenna i zajęcia naukowe. „[...] rolnictwo, które odpowiada owej naturalnej sile, ponieważ dostarcza pożywienia całej ludzkiej społeczności podległej danej władzy; następnie sztuka wojenna, odpowiadająca sile gniewliwej, ponieważ odpiera wszelkie gwałty i przeszkody tak ze strony sąsiednich, jak i dalszych narodów, a wreszcie zajęcia naukowe, odpowiadające władzy poznawczej i odnoszące się do zrozumienia rzeczy, dzięki czemu we wszystkich rodzi się pragnienie tego, co szlachetne, powstaje bodziec do sławy i chęć bycia użytecznym dla innych. A jeśli pragniemy wyrazić to jednym słowem: nauka kieruje pokojem, nauka przerywa wojnę, nauka tłumy wady i pobudza cnoty, nauka jest świadkiem epok, nauka jak chce Cynceron, jest sędzią zasług”⁴.

Pochwała wymienia ponad sto nazwisk. Z tej liczby wybitnych jednostek związanych z Uniwersytetem Jagiellońskim czterdzieści osiem należy do Wydziału Lekarskiego (a zatem więcej niż 1/3), co w stosunku do czterech ówczesnych wydziałów, zwłaszcza teologicznego, jest liczbą nieproporcjonalnie wysoką. Było to jednak poniekąd do przewidzenia ze względu na dużą prężność intelektualną przedstawicieli Wydziału Lekarskiego, wykraczającą nader często poza ścisłe związki z medycyną i związaną z takimi dziedzinami ówczesnymi jak astrologia, astronomia, matematyka, retoryka etc.

---

³ Ibidem, s. 346-347.

⁴ Ibidem, s. 347.

Oto lista nazwisk osób (wraz cytataми w tłumaczeniu Danuty Turkowskiej) wymienionych w związku z Wydziałem Lekarskim w zestawieniu z *Setnikiem Starowolskiego* (S)⁵ oraz siedmioma słownikami biograficznymi:
/K/ Kościński S.: *Słownik lekarzów polskich*. Warszawa 1883;
/G/ Giedroyć F.: *Źródła biograficzno-bibliograficzne do dziejów medycyny w dawnej Polsce*. Warszawa 1911;
/W/ Wachholz L.: *Wydział Lekarski Uniwersytetu Krakowskiego i jego grono nauczycielskie*. Kraków 1935;
/H/ Hajdukiewicz L.: *Dokumentacja bio-bibliograficzna. Indeks biograficzny tomu I i II. Historia nauki polskiej*. T. VI. Wrocław 1974;
/PSB/ *Polski słownik biograficzny*. Kraków 1935;
/E/ Estreicher K.: *Bibliografia polska*. Kraków;
/NK/ *Bibliografia literatury staropolskiej. Nowy Korbut Piśmiennictwo staropolskie*. T. II, III. Warszawa 1964-65;

1. Józef Struś z Poznania (*Iosephus Struthius Posnaniensis*)
„wyształcony zarówno w zakresie wszystkich niemal sztuk wyzwolonych, jak też przodujący wśród współczesnych w naukach matematycznych, wykładał ciesząc się najwyższym uznaniem medycynę w szkole padewskiej. Nieraz zasięgał jego porad król hiszpański Filip II, który wielokrotnie zapraszał go do swego kraju, oferując wynagrodzenie”.
S. 189; K. 483; G. 772; H. 656; E. XXIX 344; NK III 294 (Strusiek Józef).
2. Jakub z Krakowa (*Iacobus Cracoviensis*)
„wybitny matematyk i medyk, nadto wyształcony w różnorodnych naukach, który ze względu na skuteczną metodę kuracji znany był niejednemu z największych władców Italii”.
K. 244 (Jakub Grzywna); G. (Jakub Grzywna) 266; W. 21; PSB IX 128.
3. Feliks z Łowicza (*Foelix Louiciensis*)
„Znany zarówno dzięki swoim pismom, jak i praktyce lekarskiej, który cieszył się uznaniem możnowładców hiszpańskich, budził szacunek mieszkańców Madrytu i niemniejszą powszechną sympatię na dworze cesarza Karola V”.
K. 289; G. 455 (Jakub Feliks); E XXI 422.
4. Stanisław z Pleszowa (*Stanislaus Plesoviensis*)

---

⁵ S. Starowolski: *Setnik pisarzy polskich albo pochwały i żywoty stu najznakomitszych pisarzy polskich*. Przełożył i komentarzem opatrzył J. Starnawski. Wstęp napisali F. Bielak i J. Starnawski. Kraków 1970.

„[ceniony] na dworze króla węgierskiego Macieja [...] Ten znakomity lekarz, wytworny poeta, gorliwy badacz antyku, znawca obu języków starożytnych był – [...] człowiekiem łagodnym i życzliwym, dzięki czemu był kochany przez ludzi, w szczególności zaś przez swego ucznia Krzesława z Kurozwęk, kanclerza Królestwa i biskupa wrocławskiego”.

K. 392 (Stanisław Pleszowski); G. 613 (Stanisław Pleszowski); W. 44 (Stanisław z Pleszowa).

5. Marcin z Olkusza (*Martinus Ilkussiensis*)

„był lekarzem[...] króla Macieja, [...] proboszczem w Budzie i archidiaconem w Zagrzebiu. [...] wyróżniający się prawością i wykształceniem, zwyczajem niejako wrodzonym medykom krakowskim był niezwykle biegły w naukach matematycznych”.

S. 109; K. 236; G. 570 (Marcin Bylica); H. 72; PSB III 167 (Marcin Bylica); NK II 67.

6. Wawrzyniec z Raciborza (*Laurentius Ratiboriensis*)

„do końca życia przebywał na dworze króla Czech i Węgier Władysława, jako medyk i filozof słynny z erudycji”.

K. 408; H. 729; NK III 146.

7. Józef z Urzędowa (*Iosephus Urendovius*)

„którego sława żyje wśród potomnych dzięki uczonym dziełom poświęconym objaśnianiu traw i krzewów”.

Uwaga: pomyłka w imieniu, chodzi o Marcina.

K. 528; G. 842; H. 401; PSB XIX 575; E. XXXII 77; NK III 370.

8. Szymon Marycki (*Simon Maricius*)

„mąż bystrego umysłu słynący z wszechstronnej znajomości antyku, swobodnie i pięknie posługujący się oboma językami starożytnymi w mowie i piśmie, opublikował pełne uczoneści dzieło o zakładaniu szkół”.

S. 118; H. 405; PSB XX 12 (Szymon Maricjusz/Marycjusz/); E XXII 206; NK II 506.

9. Jan Brożek (*Ioannes Broscius*)

„ze względu na wszechstronną znajomość filozofii, medycyny, matematyki, teologii, antyku i trzech języków starożytnych cieszący się łaską dostojników Królestwa, powszechnie godny czci i drogi wszystkim ludziom prawym i uczonym”.

K. 50; G. 103; H. 63; PSB III 1; E XIII 361; NK II 49.

10. Piotr z Chotkowa (*Petrus de Chotkovo*)
„znany chociażby przez swoje godności, który osiągnął sławę w sztuce lekarskiej, następnie zaś pełniąc urząd kanclerza mazowieckiego i godność biskupa płockiego”.
K. 68; G. 132; PSB XXVI 392.
11. Jan Fontana (*Ioannes Fontanus*)
„godzien wiecznej pamięci dzięki dziełom swego geniuszu”.
K. 121; G. 217; W. 27.
12. Walenty Fontana (*Valentinus Fontanus*)
„przejdzie do potomności także jego wnuk [Jana], Walenty, niemniej biegły w naukach matematycznych jak w sztuce lekarskiej, który już w naszych czasach zastąpił jako miłośnik i znawca piękna antycznego”.
K. 121; G. 218; H. 160; W. 26; PSB VII 62; E. XVI 256.
13. Szymon Syreniusz (*Simon Sirenius*)
„zyskał sławę wśród medyków jako znakomity znawca ziół, który pozostawił nam sporządzony w języku ojczystym opis ich działania i właściwości”.
K. 491; G. 778; H. 666; W. 43; E. XXX 172; NK III 303 (Syreński Szymon).
14. Miechowita (*Miechoviensis*)
„niezwykle drogi królom Polski Aleksandrowi i Zygmuntowi I zarówno dzięki skromności jak i wyjątkowej wiedzy medycznej i matematycznej, który w swojej twórczości nie pominął też ani soborów, ani dziejów, ani dawnych teologów”.
S. 130; K. 318; G. 487; H. 386; W. 34; PSB XIX 28; E. XXII 356; NK II 518.
15. Wojciech z Brudzewa (*Albertus Brudzoviensis*)
„wielce ceniony przez tegoż króla Aleksandra z powodu głębokiej wiedzy w zakresie matematyki i medycyny”.
„w Krakowie wykształceni poza sztuką medyczną także w naukach humanistycznych i politycznych” (15-26).
16. Bartolus z Sandomierza (*Bartholus*)
K. 19 (Bartolan, Bartholanus Stanisław); G. 35; PSB I 321; E. XII 386.
17. Sirnius z Sandomierza (*Sirnius*)
G. 728.

18. Borch z Poznania (*Borchus*).
19. Zemełka z Kalisza (*Zemelcius*)
K. 572 (Jan Zemełka); G. 911 (Zemellus); H. 787.
20. Śleszkowski z Kalisza (*Slescovius*)
K. 462 (Sebastian Śleszkowski); G. 731 (Śleszkowski); H. 683; E. XXVIII 238; NK III 247.
21. Roskowicz (*Roscovicius*)
K. 428 (Roskowicz, Roscovius, Roscius Jakub z Łowicza); G. 660; H. 573 (Roszkowic, Roszkowicz Jakub; PSB XXXII 258 (Roszkowic, Roscius); Roszkowicz Jakub).
22. Joannicy Gabriel (*Ioannicius*)
K. 199; G. 302 (z Przeworska G., Przeworski G.); H. 280; W. 32; PSB XI 247; E. XVIII 603.
23. Pipan (*Pipanus*)
K. 390 (Pipan Jerzy); G. 608; H. 518 (Pipan Jerzy); PSB XXVI 525; E. XXIV 307.
24. Picus (*Picus*)
K. 570 (Zawadzki Stanisław zw. Picus); G. 900; H. 782 (Zawadzki Stanisław); W. 47 (Zawadzki Stanisław).
25. Zalasowski (*Zalassovius*)
K. 569 (Jakub z Zalesia); G. 898 (Jakub z Zalesia); H. 257; W. 30; PSB X 369 (Jakub z Zalesia).
26. Liskowicki (*Liscovicius*)
K. 280 (Liscovicius Vincentius); G. 411 (Liscovicius Vincentius).
„Do nich dołączę niby gałęzie do pnia Akademii Krakowskiej paru profesorów Akademii Zamojskiej znakomitych pisarzy i znawców języków starożytnych” (poz. 27-29).
27. Jan Ursyn (*Ioannes Ursinus*)
S. 181; K. 527 (Ursinus Jan Leopolda); G. 841; H. 714 (Ursyn, Bar, Niedźwiedzki); W. 45; E. XXXII 68; NK III 369.
28. Adam Burski (*Adamus Bursius*)
S. 180; H. 71 (nie lekarz); PSB III 138; E. XIII 455; NK II 65.

29. Szymon Birkowski (*Simones Bircovius*)
K. 34; G. 74; H. 43; PSB II 105; E XIII 141; NK II 35.
30. Sebastian Petrycy (*Sebastianus Petricius*)
„dzięki niezwyklej znajomości fizyki, polityki, poetyki i medycyny, cieszący się względami i uznaniem naprzód kardynała Maciejowskiego, później zaś księcia moskiewskiego Dymitra, ponieważ wyróżnił się także w dziedzinie matematyki a nadto jako autor książek o różnorodnej treści”.
S. 197; K. 383; G. 598; H. 506; W. 39; PSB XXV 703; E. XXIV 210; NK III 98.
31. Gallus (*Gallus*) [z Łowicza]
K. 130 (Gallus Aleksander); G. 230.
32. Bolkus (*Bolcus*) [z Łowicza]
33. Sykst (*Sixtus*) [ze Lwowa]
K. 492 (Syxt/Syxtus/ Erazm); G. 778; H. 665; E. XXVIII 122; NK III 300 (Syxt Erazm).
34. Kampian (*Campianus*) ze Lwowa
K. 60 (Paweł lub syn Marcin); G. 121; PSB XI 594.
35. Haberman (*Habermanus*) [ze Lwowa]
S. 160 (Jan Haberman); G. 269.
36. Bresinius (*Bresinius*) [ze Lwowa]
G. 99 (z Brzezina)
37. Korzeniowski (*Coreniowius*) [ze Lwowa]
235 (Korzeniowski Marcin).
38. Krzysztof Najmanowicz (*Christophorus Naymanovicus*)
„znany dzięki charakterowi, wykształceniu, roztropności i doświadczeniu w załatwianiu spraw tak w Akademii, jak też w radzie miasta Krakowa”.
K. 340; H. 449; W. 37 (Najman); PSB XXII 645; E XXIII 21.
39. Maciej Woniejski (*Matthias Wonieyski*)
„odznaczający się nie tylko wielkim lotnym i wszechstronnym umysłem, lecz także usposobieniem spokojnym, łagodnym i życzliwym, zaliczyć

można do przodujących mówców swoich czasów. Jego zażyłość z najznakomitszymi senatorami Królestwa i powodzenie w stosowaniu leków głosić będą przyszłe pokolenia”.

K. 559 (Wonieński, Wojniejski, Woiński, Wojeński); H. 763; W. 47; E. XXXIII 328.

40. Wawrzyniec Śmieszkowic (*Laurentius Smiescovicius*)

„biegły w grece i łacinie, któremu niewielu może dorównać znajomością literatury pięknej, znakomity poeta, poważny mówca, który zarówno nieskazitelnym życiem, jak różnorodnością wykładów zjednął sobie miłość czołowych mężów w państwie”.

K. 465; G. 738; H. 684; W. 42; E. XXVIII 296.

41. Jan Innocenty Petrycy (*Ioannes Innocentius Petricius*)

„który swoje historyczne przemyślenia spisuje ku chwale i sławie ojczyzny. Kiedy zaś prace te dołączy do innych z dziedziny wymowy i poetyki i [...] opublikuje [...] przyniesie zaszczyt ojczyźnie”.

S. 197; K. 384; G. 597; H. 506; W. 39; PSB XXV 703; E. XIV 208; NK III 96.

42. Andrzej Wolfowicz (*Andreas Wolfovicius*) [poza Kolegium]

„szeroko znany w Królestwie, a także najuczeńszym lekarzom w Italii nie tylko dzięki sławie swego wykształcenia, które zaczerpnął ze źródeł nauk matematycznych i medycznych, lecz także dzięki zdolnościom swoich synów ponad wiek rozwiniętych i rosnących ku nadziei Kościoła i Ojczyzny, którzy będą chwalebnie i z powodzeniem podtrzymywać sławę i godność swego ojca”.

K. 557; G. 890; H. 759; E. XXXIII 264.

43. Wojciech Bonikowski (*Albertus Bonicovius*)

„któremu natura dała umysł wystarczająco głęboki aby ją penetrować”.

K. 42 (Bonikowski Maciej); G. 90; E. XIV 41.

44. Jan Mitkowski (*Ioannes Mitcovius*)

„słynący z doświadczenia i zażyłości ze znakomitymi ludźmi”.

K. 328; G. 499; W. 36; PSB XXI 383; E. XXII 439.

45. Franciszek Roliński (*Franciscus Rolinius*)

„niezwykle biegły nie tylko w praktyce medycznej, ale także w studiach matematycznych”.

K 421; G. 659; W 41; PSB XXXI 558; E XXVI 345.

46. Mikołaj Niklaszewski⁶ (*Nicolaus Niclasevius*)
„mąż wyróżniający się tak w naukach matematycznych, jak w sukcesach lekarskich”.
K. 354 (Nikloszowski Krzysztof); G. 548 (Nikloszowski Krzysztof); PSB XXIII 114 (Krzysztof Niklaszewski); E. XXIII 154.
47. Jan Ochocki (*Ioannes Ochocius*)
„zwracający na siebie uwagę wśród radnych miejskich doświadczeniem i wymową”.
K. 361 (Ochocki Gabriel – ojciec i syn); G. 561; W. 38; PSB XXIII 492; E. XXIII 242.
48. Krzysztof Sapalski (*Christophorus Sapalius*)
„któremu pobożność i wykształcenie zapewniło sławę imienia zarówno w Wiecznym Mieście jak i na dworze królewskim w Polsce, wymowny kaznodzieja, znawca języka greckiego, słynny matematyk i wnikliwy uczestnik dysput uniwersyteckich, zasługujący na wysokie uznanie, gdyż oprócz ukończonych studiów filozoficznych i medycznych, posiada także magisterium z teologii”.
K. 440; G. 676; PSB XXXIV 532; E. XXVIII 82.

Publikacja *Pochwały* Wydziału Lekarskiego Akademii Krakowskiej prowokuje zarazem do oceny „wkładu” Starowolskiego w polską historiografię medyczną. Jeśli historyk sięga do dorobku Starowolskiego, najczęściej bierze do ręki jego *Hekatontas*. Do pozostałych dzieł sięga raczej rzadko, bo też dostęp utrudnia łacina, której znajomość jest coraz słabsza. Wspomnienie *Hekatontas* z 1625 roku skłania do zestawienia go z *Laudatio* z 1639 roku. W *Setniku* występuje 11 biogramów lekarzy; z tych 8 uwzględnił Starowolski w *Laudatio*. Pomiął Jana Latosa, Andrzeja Schöna i Mikołaja Kopernika. Uwzględnił natomiast i tu i tu Szymona Maryckiego, Wojciecha z Brudzewa i Adama Burskiego, chociaż nie przekazuje informacji o ich medycznym przygotowaniu. W przypadku Marcina z Olkusza dopiero w *Laudatio* mówi o nim jako o „lekarzu króla Macieja”. Wiedza matematyczna szła wtedy zazwyczaj w parze z astronomią i wystarczała by stawiać astrologiczne diagnozy i układać kalendarze z horoskopami w odniesieniu do zdrowia i leczenia (głównie puszczanie krwi). Stąd wzięły się te dwuznaczności. Dlatego też określenie w *Hekatontas* zarówno Marcina z Olkusza jak i Marcina z Pilzna mianem „fizyków” należy rozumieć jako mających rozległą wiedzę przyrodniczą.

---

⁶ Por. biogram pióra A. K. Banacha, PSB XXIII, s. 114, tenże powołuje się na *Laudatio* jako źródło.

W *Hekatonas* poza głównymi biogramami, przekazuje Starowolski krótkie wzmianki o innych, godnych uwagi, postaciach. Wśród nich naliczyliśmy się 22 lekarzy. Siedmiu znalazło swoje miejsce w *Laudatio* /Józef z Urzędowa, Szymon Syreniusz, Sykstus ze Lwowa, Szymon Birkowski, Sebastian Sleszkowski, Stanisław Zawadzki, Jan Brożek/. Pomiął natomiast: Cypriana z Łowicza, Wojciecha Oczkę, Walentego z Lublina, Marcina z Żurawicy, Wojciecha Nowopolskiego, Jana ze Stobnicy, Stefana Micanusa, Stanisława Porembnego, Jędrzeja Grutiniusa, Marcina Mikołaja, Zachariasza Bartę, Szymona z Łowicza, Jana Innocentego Petrycego, Jakuba Wujka, Piotra z Poznania. Pomijając Jana Innocentego Petrycego, rzekomego brata Stanisława, który „poświęcił się medycynie”, pozostali być może nie byli ściślej związani z Akademią, która wszakże stanowi główny cel *Pochwały*.

Z kolei należy zwrócić uwagę, że na 48 wymienionych w *Laudatio* medyków tylko 8 miało swe biogramy w *Setniku*. Nie doczekał się jeszcze swego biogramu Jan Brożek, zaledwie tu i tu wzmiankowany, zapewne z tego względu, że był osobą żyjącą i nie należał jeszcze do historii (zm. 1652).

Ale nadal pozostaje otwarte pytanie, czy można uważać *Laudatio* za źródło do historii medycyny. Wiemy, że wartość historyczna poszczególnych dzieł Starowolskiego jest różna. Już samo zakwalifikowanie *Pochwały* do dzieł oratorskich wskazuje, że głównym jej celem nie była historia i że ma ona znaczenie drugorzędne. Ważny to moment w ocenie dzieła, czy ma ono czy nie ma wartości źródłowej. Zdaniem Lewandowskiego skoro Starowolski opisuje strukturę uniwersytetu, podstawy materialne, bursy akademickie, a poza tym daje wzmiankę o blisko 100 sławnych profesorach i uczniach, to „laudacja ta posiada pewną wartość źródłową do dziejów szkolnictwa i wychowania w Polsce”⁷. Jest to twierdzenie oparte z pewnością na doświadczeniach historyków, którzy korzystali z *Pochwały*. Trzeba pamiętać, że jeszcze przed Lewandowskim historycy doceniali pewną wartość tego dziełka oratorskiego. Wyzyskał go w części odnoszącej się do dziejów Wydziału Lekarskiego w swoim studium Waclaw Urban⁸. Inni historycy uniwersytetu czynią to z wielką ostrożnością. Kościński pisząc swój *Słownik lekarzów polskich*, tylko raz powołuje się na *Pochwałę* przy okazji biogramu Jakuba z Krakowa. Znanca Starowolskiego, Franciszek Bielak stwierdził: „Nie jest to praca ściśle historyczna [...]. Autorowi [...] zależy raczej na niezwykłych, efektownych momentach nadających się do

⁷ I. Lewandowski: *Wstęp* do: S. Starowolski: *Wybór z pism...*, s. XC-XCI.

⁸ W. Urban: *Akademia Krakowska w dobie reformacji i wczesnej kontrreformacji (1549–1632)*. [W:] *Dzieje Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 1364–1632*. T. I. Kraków 1964, s. 253-307.

retorycznego podania niż na rzeczowych wiadomościach”⁹. I nam przyjdzie się zgodzić ze zdaniem uczonego.

Wszakże poświęcenie tyle uwagi Wydziałowi Lekarskiemu oraz miejsca jego przedstawicielom wskazuje, jak poczesną rolę odgrywał on w dziejach Akademii Krakowskiej

---

⁹ F. Bielak: *Działalność naukowa Szymona Starowolskiego*. Studia i Materiały z Dziejów Nauki Polskiej. Warszawa 1957 s. 273-274.